

Горбаченко О. В.

*асистент кафедри державно-правових дисциплін,
аспірантка юридичного факультету
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: gorbachenkoov@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-8805-4024*

Для досягнення мети, що визначає соціальне призначення держави, необхідно вирішувати об'єктивно конкретні проблеми. У разі виникнення останніх виникає потреба у виконанні відповідних функцій, оскільки окрім їх не вирішення залишаються невиконаними й державні завдання. Історичний досвід показує, що кожному історичному етапу відповідають свої «функції»: у міру переходу держави на новий етап зміст його функцій перезавантажується, частково або повністю замінюється, говорить С. Бостан- [1, с.97]. Важливо наголосити, що такої думки дотримуються і закордонні колеги. Так, угорський вчений Аттіла Барта стверджує, що діапазон конкретних рішень та їх відносні пропорції мають тенденцію змінюватися з часом, як в залежності від країни, так і епохи, на що можуть впливати різні соціальні фактори (такі як демократія, правовий розвиток, професійні та технічні вимоги). Так звані організаційні принципи (такі як централізація, ієрархія, децентралізація, автономія, інтеграція та державна служба) [2]. Важливо підкреслити, що жоден з організаційних принципів сам по собі не є цінністю і не може бути виключною кінцевою метою. Швидше, це керуючі правила, які разом присутні в інституційній системі державного управління, і визначення правильної пропорції один до одного є вирішальним. Державні функції здійснюються відповідними органами державної влади у правомірних чи ж організаційних формах, як говорить О. Скакун. Так, правомірна-формально визначена діяльність державних органів, виконання якої спрямоване на здійснення юридично значущих актів та операцій, що належать до його компетенції, видання відповідних правових актів, що спричиняють правові наслідки; організаційна-діяльність державних органів, яка полягає у здійсненні фактичних дій, спрямованих на забезпечення правомірної форми діяльності та операцій у межах юридично значущих правових форм, при цьому без створення юридичних наслідків [3]. Поряд з тим, правові містять ряд ознак, що кардинально відрізняють їх від організаційних:

1. Є системою юридично значущих заходів, що вживаються державними органами, посадовими та іншими уповноваженими органами. Акти зосереджуються на задоволенні соціальних потреб правовими засобами, набуваючи «юридично значущих» ознак. Початковою та кінцевою метою цих дій є забезпечення впливу держави на суспільні відносини шляхом створення нормативно-правових актів, прийняття нормативно-правових актів та забезпечення їх виконання.

2. Предметом юридично значущих актів є низка правових питань, які мають вирішуватися в інтересах зацікавлених сторін. Таким чином, прийняття закону має відповідати інтересам народу і держави, рішення суду-інтересам позивача чи відповідача.

3. Юридично значущі акти здійснюються юридичними засобами, такими як розробка та прийняття нормативно-правових актів, видання актів тлумачення, прийняття конкретних актів законодавства тощо. Правові форми функцій держави

втілюють механізм правового регулювання.

4. Результати застосування окремих правових форм фіксуються в правових актах (законі, постанові уряду, рішення суду, міжнародному договорі тощо).

5. Порядок вчинення юридично значущих актів у принципі регулюється процесуальними нормами. Вона може бути детально врегульована (наприклад, врегулювання процесуальними кодексами порядку роботи судових органів) або фрагментарно (регулювання порядку окремих державних органів і посадових осіб при вирішенні правових питань) [4]. Як доцільно говорить Л. Наливайко: функції держави є об'єктивно необхідними, взаємопов'язаними напрямками та видами діяльності, що направлені на реалізацію завдань та досягнення конкретної мети з допомоги спеціально наявних методів, які й виражають суть, соціальне призначення, роль і місце держави в суспільстві на певному щаблі розвитку [5, с.55].

Як пояснює У. Кузенко на процес реалізації функцій держави впливають різноманітні економічні, політичні, ідеологічні, соціальні, інтелектуальні, культурні та інші соціальні явища. Звідси зміст кожної функції визначається як вплив держави на суб'єкта даних сфер однорідних суспільних відносин. Самі відносини функціонують як державно-правові об'єкти в процесі функціонування держави [6, с. 231]. Тому вона визначається різноманітністю соціальних умов, що регулюються державою різноманітність його функцій. Поряд з тим, як говорить угорський вчений Золтан Йожа, що функція державного управління в самому загальному значенні відноситься до соціальної ваги держави, а задоволення потреб суспільства є основною функцією інституційної та організаційної системи для виживання, цілісності та майбутнього розвитку суспільства. З моменту створення інституційної та організаційної системи для виконання громадських завдань державне управління обслуговує задоволення конкретних економічних та соціальних потреб. Відносно постійне функціонування функцій державного управління та динамічна зміна його задач, пов'язаних з економічними, соціальними, політичними та культурними особливостями цієї епохи, а також з цілими управліннями [7].

Таким чином, під інституційним забезпеченням зовнішніх функцій вартує розуміти – юридично визначений в порядку чинного законодавства алгоритм дій компетентного органу і осіб на реалізацію теоретично передбачених функцій. А зміст діяльності таких інституцій відповідно криється в передбачених законодавством цілях і меті їх діяльності.

Виходячи з Конституції України інституційне забезпечення зовнішніх функцій є комплексним підходом, адже залучає як Президента який виступає керівником зовнішньополітичної діяльності держави [8, ст. 106], Верховну Раду, як орган, що визначає зовнішню та внутрішню політику України на законодавчому рівні [8, ст. 106], так і Кабінет Міністрів України, який забезпечує здійснення зовнішньої політики [8, ст. 106]. І відповідно до Постанови КМУ «Положення про Міністерство закордонних справ» від 30.03.2016 року за № 281-Кабінет Міністрів є координуючим органом Міністерства закордонних справ, який у свою чергу є центральним органом виконавчої влади у сфері інституційного забезпечення зовнішньополітичної діяльності держави. Основною метою такого центрального органу виконавчої влади за вище згадану Постановою виступають:

- забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері міжнародних відносин;
- забезпечувати захист національних інтересів України в міжнародних відносинах;

дипломатичні засоби і методи забезпечення суверенітету, міжнародної безпеки, територіальної цілісності та недоторканності кордонів України, політичних, торговельно-економічних, культурних, гуманітарних та інших інтересів; розвиток відносин з іноземними українцями та їх громадськими організаціями, координація діяльності органів внутрішніх справ щодо розвитку таких відносин; державні органи інформацією, необхідною для здійснення ефективної зовнішньої та внутрішньої політики в Україні;

- реалізує в Україні зовнішньополітичний курс, спрямований на розвиток політичних, економічних, культурно-гуманітарних, наукових та інших відносин з іноземними державами та міжнародними організаціями;

- координування діяльності державних органів з метою реалізації єдиної зовнішньої політики України;

- захист прав та інтересів громадян та юридичних осіб України за кордоном;

- сприяти утвердженню міжнародного престижу України та підвищенню її іміджу як надійного та передбачуваного партнера у світі;

- вивчення та аналіз політичної та економічної ситуації у світі, зовнішньої та внутрішньої політики зарубіжних країн, діяльності міжнародних організацій;

- участь у реалізації державної зовнішньоекономічної політики, політики інтеграції національної економіки у світову економічну систему в межах компетенції, передбаченої законом;

- участь у формуванні та реалізації державної політики, спрямованої на інтеграцію України до європейського політичного, економічного, безпекового та правового простору, членство в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору;

- участь у забезпеченні розвитку міжнародного права [9].

Виходячи з положень статті 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» можна виділити основні цілі Міністерства закордонних справ, як органу на відповідальність котрого покладено забезпечення і реалізації зовнішнього курсу української республіки: забезпечувати дипломатичними та іншими засобами і методами, передбаченими міжнародним правом, захист суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, її політичних, економічних, енергетичних та інших інтересів; використовувати міжнародний потенціал для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку; створювати сприятливі зовнішньополітичні умови для розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, а також етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності громадян України усіх національностей; утверджувати провідне місце України у системі міжнародних відносин, зміцнювати її міжнародний авторитет; поглиблювати співпрацю з НАТО з метою набуття членства; підтримувати та зміцнювати роль міжнародного права у міжнародних відносинах; створювати сприятливі умови для задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України, підтримувати з ними сталі зв'язки; забезпечувати інтеграцію України до ЄС; підтримувати розвиток торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди; забезпечувати з метою повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу інтеграції економіки України у світову економічну

систему; розширювати міжнародне співробітництво з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку; підтримувати інтеграцію України у світовий інформаційний простір [10].

На нашу думку, Міністерство закордонних справ-це PR менеджер міжнародного рівня конкретної держави. Виходячи із вище вказаних законодавчих завдань МЗС України, ми зі свого боку пропонуємо систематизувати наведені компетенції в шість логічних груп. Перша-просування інтересів України та підтримка безпеки і територіальної цілісності. Друга-інвестиції та інформаційний простір. Третя-підтримка зв'язків з юридичними і фізичними українцями. Четверта-формування іміджу. П'ята-ЄС і НАТО А зі врахуванням зовнішньополітичної стратегії, шостою групою можемо виділити розширення відносин з Африкою, Азією, адже це не лише новий подих на оновлення відносин, це і новий етап інвестицій та торгівлі, що є взаємовигідним для обох боків.

Хочеться згадати слова угорського науковця Габора Сульок, які вдало систематизують основні цілі як українського, так і угорського інституційного забезпечення: «основними цілями та функціями міжнародного права є забезпечення впорядкованого співіснування, консолідація міжнародного порядку та стабілізація міжнародних відносин, збереження міжнародного балансу сил, зменшення нерівності між державами, встановлення відносин між національними правовими системами, передача та прийняття політичної культури, захист і заохочення прав людини, сприяння міжнародній соціалізації та визначення бажаної поведінки, забезпечення спільної мови та бази даних, регулювання міжнародних законодавчих процедур і процедур прийняття рішень, забезпечення виконання міжнародних рішень та запобігання міжнародних суперечок та сприяння мирному врегулюванню» [11]. З угорської точки зору відповідно до Закону 2016 LXXIII «Про зовнішні представництва та постійну службу» першочерговим завданням зовнішньої політики Угорщини є створення сприятливих зовнішніх умов для соціально-економічного розвитку Угорщини. Угорські дипломатичні місії та угорська дипломатія відіграють значну роль у презентації національних інтересів за кордоном, у формуванні сприятливого іміджу Угорщини, у представленні угорських позицій та у сприянні розвитку угорської економіки із зовнішніх джерел [12]. Угорщина хоч і як країна Європейського Союзу, проте кардинальних відмінностей в Основному Законі в порівнянні з Україною не має. Так, угорська Конституція передбачає статтею 9, частини 4, пунктів а та б Президент Угорщини визнає обов'язкову силу міжнародного договору, назначає та приймає послів, а у випадку Національних зборів (Парламент), то за статтею 1, пункту d санкціонувати визнання обов'язкової сили міжнародного договору. І в цілому, як говорить стаття Q Угорщина має на меті співпрацювати з усіма народами й націями світу для підтримки миру й безпеки та стійкого розвитку людства. У випадку Уряду, то за статтею 15 він є загальним органом виконавчої влади та підзвітним Парламенту [13]. Окрему увагу ми хотіли би приділити деяким нестандартним для України, частинам угорської Конституції-«Ситуація превентивного захисту», «Терористична надзвичайна ситуація», «Неочікувана атака» та «Надзвичайна ситуація» у зв'язку зі стихійним лихом чи ж аварією на підприємстві, адже на конституційному рівні Угорщина закріпила й такі можливі варіанти розвитку подій та пішла далі меж зрозумілого та віднедавна відчутого українцями військового стану, зазначимо, що в частині «Неочікуваної атаки» опис дещо схожий з поняттям військового стану, проте у випадку інших частин, Україні було би

також доречно розглянути можливість закріпити їх конституційно, продовження даної теми матиме продовження в наступній частині даного розділу.

Основні цілі та мету діяльності угорського Міністерства закордонних справ відходячи від Інструкції 4/2009 (П.13.) «Про правила організації та діяльності Міністерства закордонних справ» можна виділити такі:

1. Встановлення та підписання міжнародних договорів, оформлення дипломатичних паспортів.

2. Здійснення зовнішньої безпекової політики.

3. Представництво та діяльність в межах ЄС та інших двосторонніх і більше відносинах.

4. Двосторонні відносини міжнародного співробітництва в галузі розвитку та координації гуманітарної допомоги з країнами Америки, Азії, Тихого океану та Африки [14].

А виходячи від Постанови Уряду Угорщини 182/2022 (т.24) «Про обов'язки та повноваження уряду» Прем'єр-міністр повинен представляти Угорщину в Європейській Раді, і повинен організувати представництво Угорщини з усіх питань, що стосуються Європейського Союзу, які вимагають участі держави на найвищому рівні, якщо інше не ухвалено Основним Законом або Законом; визначає та координує діяльність міністрів, у якій він може давати вказівки міністрам щодо здійснення їх діяльності; визначає загальну політику Уряду та керує її реалізацією. Поряд з цим в питанні Європейського Союзу зазначаємо, що Прем'єр-міністр може діяти як особисто, так і через Державного секретаря. Такими обов'язками є:

- вести переговори з державами-членами Європейського Союзу та з представниками установ Європейського Союзу;

- брати участь у підготовці та проведенні тематичних засідань уряду ЄС;

- брати участь у системі урядової координації, пов'язаної із членством у Європейському Союзі;

- підтримувати зв'язок та погоджувати з міністром та міністрами, відповідальними за позицію уряду щодо членства в ЄС;

- звертатися за порадою та консультуватися з державними органами [15].

Говорячи про Міністра закордонних справ і торгівлі, то дорамок його відповідальності відноситься:

- формулювати зовнішньоекономічну політику Уряду, в рамках якої здійснює оцінку та аналіз зовнішньоекономічних і міжнародних процесів, що їх зачіпають;

- брати участь у відстоюванні економічних інтересів Угорщини за кордоном, у відповідній діяльності з розвитку торгівлі та у створенні сприятливого іміджу Угорщини, в рамках чого сприяє зміцненню зовнішньоекономічної діяльності та цивільних відносин, підтримує реалізацію зовнішньоекономічних цілей та форумів, що сприяють міжнародному співробітництву;

- готування та координування виконання угод про стратегічне співробітництво з великими компаніями;

- керувати системою регіональної інвестиційної допомоги, яка може надаватися окремими рішеннями Уряду;

- нести відповідальність «за» та «в» контексті багатосторонньої торгової політики;

- у співпраці із заінтересованим членом уряду формулювати позицію уряду щодо

спільної комерційної політики Європейського Союзу;

- забезпечувати відповідність зобов'язань міжнародної торгової політики внутрішньому законодавству;

- нести відповідальність за виконання Угоди про торгівлю та співпрацю між Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з одного боку, та Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії, з іншого боку, а також за координацію відносин між Сторонами у зв'язку з цим;

- координувати урядові завдання, пов'язані з Європейською Дунайською стратегією;

и) відповідає за управління зовнішньоекономічною дипломатичною мережею;

- відповідає за управління туристичною дипломатичною мережею;

- виконувати завдання, пов'язані з угодами про захист інвестицій;

- розробляти позицію, яку слід зайняти на міжнародних переговорах з енергетики, та представляти її на двосторонніх та багатосторонніх переговорах [15].

Висновки. Таким чином, ми можемо підсумувати що інституційне забезпечення зовнішніх функцій є юридично визначеним в порядку чинного законодавства України та Угорщини-алгоритм дій та компетенцій відповідного органу і осіб на реалізацію законодавчо передбачених функцій. Такими органами є у випадку України: Верховна Рада, Президент, Прем'єр-міністр, Міністр закордонних справ, у випадку Угорщини: Парламент, Президент, Прем'єр-міністр, Міністр закордонних справ і торгівлі. Зміст діяльності таких інституцій на наш погляд виходить з передбачених законодавством та вище зазначених цілях і меті їх діяльності за для забезпечення економічних та соціальних потреб його народу. Ми вважаємо, що зміст інституційної діяльності обох держав є спорідненим в силу хоча б і того, що обидві держави є демократичними республіками, проте не можемо назвати їх ідентичними. Відходячи від досвіду Угорщини щодо систематизації своїх основних зовнішніх напрямків вважаємо за доцільне запропонувати зі свого боку таку ж систематизацію і для України. Так, ми вважаємо, Міністерство закордонних справ-це PR менеджер міжнародного рівня конкретної держави. Виходячи із вище вказаних законодавчих завдань МЗС України, ми зі свого боку пропонуємо систематизувати наведені компетенції в шість логічних груп. Перша-просування інтересів України та підтримка безпеки і територіальної цілісності. Друга-інвестиції та інформаційний простір. Третя-підтримка зв'язків з юридичними і фізичними українцями. Четверта-формування іміджу. П'ята-ЄС і НАТО А зі врахуванням зовнішньополітичної стратегії, шостою групою можемо виділити розширення відносин з Африкою, Азією, адже це не лише новий подих на оновлення відносин, це і новий етап інвестицій та торгівлі, що є взаємовигідним для обох боків. На наш погляд, ці шість груп на сьогоднішній день є актуальними та вдало охоплюють спектр діяльності Міністерства на найближчі роки.

Список використаних джерел

1. Бостан С. (2013). *Теорія держави і права (Актуальні проблеми). Навчальний посібник. Київ. 331 с.*
2. BARTA Attila *A közigazgatás intézményrendszere és szervezési elvei.* Вилучено з: <https://ijoten.hu/szocikk/a-kozigazgatas-intezmenyrendszere-es-szervezesi-elvei>.
3. Скакун О. *Функції держави.* Вилучено з: <https://westudents.com.ua/glavy/70000-8-funkts-derzhavi.html>.
4. *Теорія держави і права. Лекції.* Вилучено з: <http://studies.in.ua/teorija-derzhavy-ta-prava-lekcii/4366-formi-ta-metodi-zdysnennya-funkcy-derzhavi.html>.
5. Наливайко Л. (2020). *Теорія держави і права в таблицях і схемах. Навчальний посібник. Київ.*

Хай- Тек-Прес. 296 с.

6. Кузенко У. (2017). *Форми реалізації політичної функції держави: поняття, види. Підприємство, господарство і право. Випуск 2. Київ. С. 230-234.*

7. JÓZSA Zoltán *A közigazgatás funkciói és feladatai.* Вилучено з: <https://ijoten.hu/szocikk/a-kozigazgatas-funkcioi-es-feladatai>.

8. Конституція України (Основний Закон) від 28.06.1996 року. №30, ст. 141. В редакції станом на 07.06.2022. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

9. Постанова КМУ «Положення про Міністерство закордонних справ» від 30.03.2016 року. № 281. В редакції станом на 07.06.2022. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#top>.

10. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики (Закон України) від 01.07.2010 року. № 2411-VI. В редакції від 08.07.2018 року. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

11. SÚLYÓK Gábor. *Nemzetközi jog.* Вилучено з: <https://ijoten.hu/szocikk/nemzetkozi-jog>.

12. 2016. évi LXXIII. Törvény *A külképviseletekről és a tartós külszolgálatról.* Вилучено з: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1600073.tv>.

13. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) *веб-сайт URL: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV* (дата звернення 07.06.2022).

14. 4/2009. (II. 13.) *KüM utasítás a Külügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról.* Вилучено з: <https://njt.hu/jogszabaly/2009-4-B0-27>.

15. 182/2022. (V. 24.) *Korm. Rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről.* Вилучено з: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2200182.KOR&searchUrl=/gyorskereso%3F3%225A9r%25C5%2591l>.